

Η αξιοποίηση της σχολικής βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία και τον πληροφοριακό γραμματισμό: ένα διδακτικό παράδειγμα στο μάθημα της Ιστορίας

Ελένη Χ. Καραμανώλη^α

^αΥποψήφια Διδάκτωρ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ekaramanoli@edlit.auth.gr

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα φιλοδοξεί να παρουσιάσει τη σπουδαιότητα της ενσωμάτωσης της σχολικής βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία ως συμπληρωματικό και ενισχυτικό μέσο διδασκαλίας, το οποίο ενισχύει το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και εξελίσσει το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα. Η βιβλιοθήκη αποτελεί μέσο και ακρογωνιαίο λίθο της ενεργούς αναζήτησης, καθώς προσφέρει στον μαθητή τη δυνατότητα να εξοικειωθεί με την αναζήτηση της πληροφορίας και σε άλλα μέσα εκτός του σχολικού εγχειριδίου. Επιπλέον, αποτελεί έναν μαθησιακό χώρο που προσφέρει εναλλακτικούς και ελκυστικούς τρόπους προσέγγισης της γνώσης, προσαρμοσμένο συγχρόνως στις ανάγκες των νεαρών χρηστών της. Επίσης, είναι ένα «φυσικό» εκπαιδευτικό περιβάλλον που ενθαρρύνει τους μαθητές για ανεξάρτητη έρευνα και ανακάλυψη, διευκολύνοντας τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών εντός και εκτός σχολείου. Ο μαθητής εκπαιδεύεται στην αναζήτηση, εύρεση, κριτική αξιολόγηση της πληροφορίας και, κατόπιν, στην αξιοποίησή της με αποτελεσματικό τρόπο, ώστε να καταστεί χρήσιμη για την έρευνά του, αποκτά με άλλα λόγια πληροφοριακό γραμματισμό που κρίνεται απαραίτητος για τις απαιτήσεις του 21ου αιώνα. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκε ο εκσυγχρονισμός των βιβλιοθηκών με στόχο να ανταποκρίνονται στις ψηφιακές προκλήσεις του αιώνα μας. Η ψηφιοποίηση βιβλίων, συλλογών αλλά και άλλου έντυπου υλικού, καθώς και η δημιουργία ψηφιακών βιβλιοθηκών διαφυλάσσει την πολιτιστική μας κληρονομιά και συμβάλλει αποφασιστικά στη διάδοση της γνώσης και της πληροφορίας που σήμερα συντελείται με καταγιστικούς ρυθμούς. Τα πλεονεκτήματα από την ενσωμάτωση της βιβλιοθήκης στη διδακτική πράξη είναι πολλαπλά, τόσο για τον εκπαιδευτικό όσο και για τον μαθητή. Συγκεκριμένα, ο μαθητής μαθαίνει «πώς να μαθαίνει», πώς να διαχειρίζεται και να αξιοποιεί την εκάστοτε πληροφορία με τη διαδικασία της αυτομόρφωσης και ο δάσκαλος αυξάνει τις πιθανότητες επίτευξης των διδακτικών του στόχων. Οι έρευνες έχουν αποκαλύψει ότι τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα είναι σπουδαία και για τους δύο. Επιπροσθέτως, δημιουργείται ένα σχολικό περιβάλλον ικανό να εφοδιάσει τους μαθητές με διάβιου εκπαιδευτικές δεξιότητες, απαραίτητες για την κοινωνία της πληροφορίας, και να διαμορφώσει ολοκληρωμένες προσωπικότητες και υπεύθυνους πολίτες. Η διδασκαλία ξεφεύγει από την παραδοσιακή της μορφή, η μονολιθική χρήση του ενός εγχειριδίου περιορίζεται, η στείρα αποστήθιση εγκαταλείπεται, και ο μαθητής αναλαμβάνει ενεργό ρόλο, καθώς διευρύνει τους ορίζοντές του αναζητώντας μόνος του τη γνώση και έτσι καλύπτοντας τις πληροφοριακές του ανάγκες.

© 2015 Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Λέξεις-κλειδιά: σχολικές βιβλιοθήκες, πληροφοριακός γραμματισμός, διδασκαλία και μάθηση

doi:

Abstract

This proposal aims to present the importance of integration of school library to education process as a supplemental and fortifier way of teaching that enhances the curriculum and also develops the existing educational system. The library forms the mean and the cornerstone of active research and gives the opportunity to get acquainted with the research of information in a different way in addition to the school textbook. It is a place of education that offers alternative and attractive ways to approach the knowledge adapted to the needs of its young users. It also provides a physical learning environment that encourages independent inquiry and discovery, facilitating the students' use of ICT within and beyond the school. Students are formed to access the information efficiently and effectively, to locate, to evaluate critically and competently and use accurately and creatively the needed information, in other words they gain information literacy that is necessary for the demands of 21st century. In that framework the modernization of libraries is achieved aiming to the correspondence of the digital challenges of our age. The digitization of books, collections but also other publications consulted for research constitutes digital libraries which preserve our cultural heritage and contribute decisively to the dissemination of knowledge and information that today spreads with amazing rate. The advantages of the integration of library to the education process are manifold not only for the teachers but also for the students. As far as students are concerned the benefits are remarkable because they "learn how to learn", how to handle and use efficiently the needed information in accordance with the procedure of auto didacticism and as for the teachers it increases the possibilities of achieving the teaching goals. As scientific researches have revealed, the educational results are notable both for teachers and students. In addition, it provokes a school environment that equips students with lifelong learning skills that are required to the society of information and shapes complete personalities and responsible citizens. This goes beyond the traditional way of teaching, the monolithic use of one course book is limited and the barren memorization is abandoned, students have an active role and broaden their horizons searching alone for information in order to cover up their information needs.

© 2015 Hellenic Academic Libraries Link

Keywords: school libraries, information literacy, teaching and learning

1. Πρόλογος

Πραγματοποιώντας μια ιστορική ανασκόπηση όσον αφορά τη δημιουργία των βιβλιοθηκών, σημειώνεται ότι οι πρώτες βιβλιοθήκες προέκυψαν από τις ανάγκες που ανέκυψαν με την ανακάλυψη της γραπτής γλώσσας. Ο κοινωνικός τους σκοπός παραμένει ο ίδιος μέχρι σήμερα, δηλαδή η διατήρηση της πληροφορίας και της γνώσης και η μετάδοσή τους στους μεταγενέστερους, η εκπαίδευση και η δημιουργικότητα (Chandler, 1965). Ανάλογα με το είδος της αρχής που τις υποστηρίζει διακρίνονται σε σχολικές, ακαδημαϊκές, δημόσιες και ειδικές. Η παρούσα έρευνα θα εστιαστεί στις σχολικές βιβλιοθήκες, με στόχο να παρουσιάσει τη σημασία τους στην εκπαιδευτική διαδικασία και την καταλυτική τους συμβολή στην απόκτηση του πληροφοριακού γραμματισμού. Ποιος είναι άραγε ο ρόλος μια σχολικής βιβλιοθήκης και τι σκοπό καλείται να εξυπηρετήσει στη σημερινή Κοινωνία της πληροφορίας και της παραγωγής γνώσης; Στα τέλη του 20ου αιώνα, συγκεκριμένα το 1999, το ΥΠΕΠΘ προχώρησε σε ρυθμίσεις στον τομέα των σχολικών βιβλιοθηκών καθιερώνοντας την αρχή «Κάθε Σχολείο και Βιβλιοθήκη», με αποτέλεσμα το 2000 να ιδρυθούν οι πρώτες 499 Σχολικές Βιβλιοθήκες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Ζάχος, 1999).

Στη συνέχεια αυτής της μελέτης θα συζητηθεί το πώς μπορεί η σχολική βιβλιοθήκη να ανταποκριθεί στις ανάγκες της κοινωνίας. Στο πλαίσιο αυτό είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι οι σχολικές βιβλιοθήκες πια συνδέονται με το κίνημα της προοδευτικής εκπαίδευσης, καθώς επιχειρείται το να γίνει το σχολείο μαθητοκεντρικό (student-centric, learner-centred), δηλαδή ο μαθητής, καλείται να αυτενεργεί, να θέτει ερωτήματα, να σχεδιάζει την έρευνα/δραστηριότητα και να αναζητά ατομικά ή ομαδικά τις απαντήσεις, συμβάλλοντας έτσι αποφασιστικά στην ολοκλήρωση της αποστολής του σχολείου, με άλλα λόγια στη διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων' γι' αυτόν ακριβώς το λόγο αποτελεί φυσική προέκταση της σχολικής πράξης (Δαρδανός, 2005). Με ποιον τρόπο όμως θα μπορούσε η βιβλιοθήκη να συμβάλλει στην επίτευξη αυτού του στόχου; Καταρχήν, οι πηγές και οι υπηρεσίες που προσφέρει δημιουργούν ευκαιρίες για μάθηση και βοηθούν στο να σχηματιστούν νέες ιδέες και προοπτικές που είναι βασικές (White, 2012) για την επιτυχή δράση στη σημερινή Κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης. Επίσης, εξοπλίζει τους μαθητές με διά βίου δεξιότητες αυτόεκπαίδευσης ή αναζήτησης της γνώσης, που αποτελούν το κλειδί για μια εκπαιδευμένη κοινωνία (Arahoa & Kapidakis, n.d; Bundy, 2002), δεδομένου ότι αναπτύσσουν τη φαντασία τους και καθίστανται ικανοί να ζουν ως υπεύθυνοι πολίτες, σύμφωνα και με τις γενικές αρχές στα κείμενα επίσημων φορέων και οργανισμών ("School Library Manifesto", 1999; The school library and learning in the information landscape: guidelines for New Zealand schools", 2002).

2. Ο ρόλος των σχολικών βιβλιοθηκών

Η Σχολική Βιβλιοθήκη αποτελεί αναπόσπαστο μέσο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, προωθεί τη μάθηση και μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς, συμβάλλοντας αποτελεσματικά στην εξέλιξη της εκπαιδευτικής πράξης, εφόσον αποτελεί χώρο ενθάρρυνσης της έρευνας και επίλυσης προβλημάτων. Ταυτόχρονα υποστηρίζει και προωθεί τον γραμματισμό, από τα πρώτα στάδια της αναζήτησης, της αξιολόγησης και έως το τέλος της επιλογής της κατάλληλης σε κάθε περίπτωση πληροφορίας (Δαρδανός, 2005). Ένας από τους πιο βασικούς και καίριους ρόλους που καλείται να διαδραματίσει είναι η υποβοήθηση της διδασκαλίας με απώτερο σκοπό την πραγμάτωση ενός από τους ουσιαστικότερους στόχους του αναλυτικού προγράμματος του σχολείου, που είναι η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών. Ακόμα, προωθεί και καλλιεργεί τη συνήθεια για την ανάγνωση βιβλίων, ψυχαγωγεί και αποτελεί μια καλή συντροφιά στον ελεύθερο χρόνο, αναπτύσσει προσωπικότητες που σέβονται και εκτιμούν το περιβάλλον, την ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά (Boelens, 2012). Καθώς ο ρόλος του σχολείου έχει προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της εποχής, εκπαιδεύει πλέον τους μαθητές για ένα μέλλον με συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και πληροφορίες (Bruce, 2004; Marcoux, 1999).

Η ένταξη της βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία κρίνεται χρήσιμη εάν όχι απαραίτητη, καθώς αποτελεί έναν αποτελεσματικό τρόπο εναλλακτικής εκπαιδευτικής πράξης, που με κατάλληλη αξιοποίηση μπορεί να αποδώσει τα μέγιστα. Η ενσωμάτωσή της στην εκπαιδευτική πράξη περιορίζει τη μετωπική διδασκαλία, προωθεί τη συνεργατική μάθηση και ενεργοποιεί τον μαθητή, ώστε να αναλάβει ενεργό ρόλο στη μάθηση μέσω της αναζήτησης της απαραίτητης πληροφορίας. Με αυτόν τον τρόπο αξιοποιούνται οι δυνατότητές του στον ύψιστο βαθμό και βελτιώνεται η ικανότητά του να αναλύει, να συνθέτει, να κρίνει, να δημιουργεί και να αξιολογεί. Σε μια, λοιπόν, μαθητοκεντρική διδακτική μέθοδο, που στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, τη χρήση και αξιοποίηση διαφορετικού εκπαιδευτικού υλικού, την ανάπτυξη δεξιοτήτων αναζήτησης και προετοιμασίας για τη διά βίου μάθηση, η βιβλιοθήκη αποτελεί αναπόσπαστο μέρος (Pickering-Thomas Crow & Franklin, 2011; “School Libraries. Making a Difference”, χ.η.).

Σ’ αυτήν την περίπτωση η γνώση δομείται σταδιακά με πρωταγωνιστή τον μαθητή, αφού ο εκπαιδευτικός έχει συμβουλευτικό ρόλο και δρα ως συντονιστής της διαδικασίας. Ο μαθητής οικοδομεί ενεργά τη γνώση και αναπτύσσει μηχανισμούς αυτομόρφωσης, γίνεται ο ίδιος κυρίαρχος στη μαθησιακή διαδικασία και όχι παθητικός αποδέκτης της παρεχόμενης γνώσης. Επίσης, απολαμβάνει τη δημιουργική δράση και τον πειραματισμό με στόχο την ανεύρεση της κατάλληλης πληροφορίας μέσω της συνεργατικής και ανακαλυπτικής μάθησης. Ταυτόχρονα, αναπτύσσει ικανότητες και δεξιότητες μεθοδολογικού χαρακτήρα εστιασμένες στην κριτική σκέψη, και μ’ αυτόν τον τρόπο εκπαιδεύεται σε ένα νέο τρόπο εργασίας (Ρουσομάνης, 2008).

3. Πληροφοριακός γραμματισμός – Σχολική βιβλιοθήκη

Ο ορισμός της πληροφοριακής παιδείας (information literacy) που έχει επικρατήσει στην Ευρώπη είναι αυτός που έχει καθοριστεί από την προεδρική επιτροπή για την πληροφοριακή παιδεία της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκών (ALA), σύμφωνα με τον οποίο η πληροφοριακή παιδεία συντελεί στην κατανόηση της αναγκαιότητας της πληροφορίας και παρέχει την ικανότητα εύρεσης, αξιολόγησης και χρήσης της καλύτερης και πλέον έγκυρης πληροφορίας με τρόπο αποτελεσματικό (ALA, 1989). Γενικότερα η πληροφοριακή παιδεία συνίσταται στον Οπτικό γραμματισμό (Visual literacy), στον γραμματισμό των Μέσων (Media literacy), στον γραμματισμό στη χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (Computer literacy), και στον Δικτυακό γραμματισμό (Network literacy). Στην ελληνική βιβλιογραφία, αν και τείνει να επικρατήσει ο όρος «πληροφοριακή παιδεία», συναντάται και ο όρος «πληροφοριακός γραμματισμός» (Κωστάκη, 2001), πιστή μετάφραση του αγγλικού όρου.

Η κατάκτηση της πληροφοριακής παιδείας περιλαμβάνει τα εξής στάδια: Καταρχάς, ο μαθητής διατυπώνει το ερευνητικό ερώτημα και αναφέρει τις πιθανές πληροφορίες που απαιτείται να αναζητηθούν για την ολοκλήρωση της εργασίας. Έπειτα, ο εκπαιδευτικός ή ο βιβλιοθηκονόμος διδάσκει στρατηγικές αναζήτησης της πληροφορίας (information teaching strategies) παρουσιάζοντας στους μαθητές τις πιθανές πηγές πληροφορίας. Παράλληλα, τους καθοδηγεί στην αξιοποίηση των πιο κατάλληλων μέσων για να αντλήσουν τις χρήσιμες πληροφορίες. Ακολουθεί ο εντοπισμός και η πρόσβαση (location and access), καθώς σ’ αυτό το στάδιο ο μαθητής εντοπίζει την πληροφορία και αποκτά πρόσβαση σ’ αυτήν. Στη συνέχεια, ακολουθεί η χρήση της πληροφορίας (information use). Σ’ αυτό το στάδιο ο μαθητής ασχολείται με την κάθε πηγή και προσπαθεί να διακρίνει τη χρήσιμη πληροφορία, εκείνη που του είναι απαραίτητη για τη δική του έρευνα. Έπειτα η σύνθεση (synthesis) της πληροφορίας, στάδιο κατά το οποίο ο μαθητής συγκεντρώνει και συνθέτει τις πληροφορίες και παρουσιάζει τη δική του εργασία. Τελικό στάδιο είναι η αξιολόγηση (evaluation), κατά την οποία, ο μαθητής,

αφού έχει ολοκληρώσει τα παραπάνω βήματα, αξιολογεί την επάρκεια του υλικού, την ποιότητα καθώς και το αποτέλεσμα όλων των εργασιών, με απώτερο σκοπό την κατανόηση του φυσικού ή κοινωνικού φαινομένου, δηλαδή τη γνώση και την κριτική στάση (Eisenberg & Berkowitz, 1999· Ζαρβαλά 2006).

Ο μαθητής που έχει πληροφοριακή παιδεία γίνεται πληροφοριακά εγγράμματος, αποκτά πληροφοριακές δεξιότητες (information skills) και είναι σε θέση να αποφασίζει για τη φύση και την έκταση της πληροφορίας που χρειάζεται, να την αξιολογεί κριτικά και να διερευνά την προέλευσή της, αναπτύσσοντας έτσι όχι μόνο το γνωστικό του υπόβαθρο αλλά και ένα σύστημα αξιών (Campello & Abreu, 2005). Τέλος, οι μαθητές εκπαιδεύονται είτε ατομικά είτε ως μέλη της μαθητικής κοινότητας, ώστε να χρησιμοποιούν την πληροφορία αποτελεσματικά για να πετύχουν κάποιο συγκεκριμένο διδακτικό στόχο (Αναστασιάδου, Δημοπούλου & Στούμπη, 2007).

4. Ψηφιακή βιβλιοθήκη

Τα τελευταία χρόνια, ως επακόλουθο και απαίτηση της εποχής και της τεχνολογικής εξέλιξης, δημιουργήθηκαν οι ψηφιακές βιβλιοθήκες. Για τον όρο «ψηφιακή βιβλιοθήκη» έχουν διατυπωθεί διάφοροι ορισμοί (Arms, 2000; Fox, 1993; Lesk; 1997; Waters, 1998), χωρίς ωστόσο να υπάρχει ένας πλήρης ορισμός, εξαιτίας της διαφοροποίησης των συστημάτων των ψηφιακών βιβλιοθηκών. Όλοι οι ερευνητές, όμως, συμφωνούν στο ότι πρόκειται για ένα χώρο οργάνωσης, παροχής και ανάκτησης της γνώσης, που δεν προσφέρει μόνο καινοτόμες στρατηγικές για την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά μπορεί να αποτελέσει και έναν καταλυτικό παράγοντα για τη βελτίωση του πληροφοριακού γραμματισμού, γιατί η αναζήτηση, η υποδοχή, η ανάκτηση και η διαχείριση της πληροφορίας αφορούν και τις δεξιότητες που έχουν οι μαθητές σε σχέση με τους υπολογιστές (Μπρίντζη, 2006). Έρευνες έχουν δείξει ότι η βιβλιοθήκη, μέσα από τα εικονικά περιβάλλοντα μάθησης που παρέχει, βοηθά τόσο τον εκπαιδευτικό όσο και το μαθητή στην κατάκτηση της γνώσης, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα τη συνεργατική μάθηση μέσα από τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης (Abdullah & Zainab, 2007; Ercegovac, 2012; Hyldegard 2011; Mills, Knezek & Wakefield, 2013). Η ηλεκτρονική βιβλιοθήκη δεν είναι απλά χώρος συσσώρευσης πληροφοριών και υλικού, αλλά άμεσης και αλληλεπιδραστικής πρόσβασης στην πληροφορία, εφόσον δίνει στον χρήστη τη δυνατότητα να επιλέγει, να κατατάσσει, να επαναταξιθετεί και να επανασηματοποιεί την πληροφορία (Κατσιρίκου & Μελετίου, 1997). Επιπλέον, οι βιβλιοθήκες δεν λειτουργούν μόνο ως τόπος συγγραφής και ως πηγή διδασκαλίας αλλά και ως περιβάλλον μάθησης, παρουσιάζοντας, περιγράφοντας ή παρουσιάζοντας σε ηλεκτρονική μορφή έργα που υφίστανται σε διάφορες μορφές (έντυπη, ηλεκτρονική, έργα ζωγραφικής, μουσεία κ.λπ.) (Σιώκη, 2002). Τέλος, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούν οι χρήστες τη βιβλιοθήκη για να έχουν πρόσβαση στο διαρκώς αυξανόμενο όγκο ηλεκτρονικών πηγών και υπηρεσιών (Ανδρέου, 2005).

5. Οφέλη από τη χρήση της βιβλιοθήκης

5.1. Για τους εκπαιδευτικούς

Η ενσωμάτωση της βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει σημαντικά οφέλη για τους εκπαιδευτικούς, αφού εμπλουτίζεται η διαδικασία μάθησης και αυξάνονται οι πιθανότητες επίτευξης των διδακτικών στόχων. Μια έρευνα στο Πειραματικό Γυμνάσιο της Καλαμάτας, όπου έγινε χρήση της βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία, έδειξε ότι οι εκπαιδευτικοί ωφελήθηκαν ως προς το ότι άλλαξε ο παραδοσιακός και μονότονος ρόλος τους σε ρόλο καθοδηγητή-εμπνευστή της διαδικασίας (Νικητή & Ψυχογιουπούλου, 2011). Μία άλλη έρευνα υποστήριξε ότι επιτεύχθηκαν όλοι οι διδακτικοί στόχοι που είχε θέσει ο εκπαιδευτικός (Ψυχογιουπούλου & Σόλαρης, 2005)· επιπρόσθετα, και άλλες έρευνες ανέδειξαν παρόμοια αποτελέσματα για τα οφέλη στους διδάσκοντες (Μπουλούμπασης, 2010· Ρουσομάνης, 2008). Γι' αυτό το λόγο είναι απαραίτητο να συνδεθεί η βιβλιοθήκη με το αναλυτικό πρόγραμμα, παρέχοντας υλικό που επιτρέπει στον μαθητή να εμπεδώσει καλύτερα τις διδασκόμενες ενότητες, προσφέροντας περισσότερες ερωτήσεις/ασκήσεις, πάντα με την επίβλεψη του διδάσκοντα, γιατί η πληροφόρηση είναι άφθονη και ελλοχεύει ο κίνδυνος αποπροσανατολισμού σε περίπτωση που ο μαθητής δεν έχει αναπτύξει σε ικανοποιητικό βαθμό την κριτική του σκέψη και τη δεξιότητα να διαχωρίζει τις ουσιώδεις πληροφορίες από τις ανούσιες ή τις επουσιώδεις για το εξεταζόμενο θέμα. Κατ' αυτόν τον τρόπο η βιβλιοθήκη καθίσταται κέντρο μάθησης που συμμετέχει στην εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς να μετατρέπεται ο χώρος σε αίθουσα παραδοσιακής διδασκαλίας (Σταύρου, 2001). Στα παραπάνω προστίθεται και η υποβοήθηση του μαθητή, ώστε να κυριαρχήσει στη σωρεία των πληροφοριών, μέσω της άσκησης του στον ορθό τρόπο χρήσης των βιβλίων και των ποικίλων πηγών, προκειμένου να τις αξιοποιήσει δημιουργικά (information processing). Έτσι, η μαθησιακή διαδικασία πραγματοποιείται μέσα από

τη θεωρία της επεξεργασίας της πληροφορίας «information processing theory», με την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και την απόκτηση δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων (Τσιμπόγλου & Παπαθεοδώρου, 2000). Οι εκπαιδευτικοί, τέλος, μπορούν να συγκεντρώσουν νέες πληροφορίες για το διδακτικό αντικείμενο και έτσι να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους.

5.2. Για τους μαθητές

Οι ανωτέρω έρευνες (Μπουλούμπασης, 2010· Νικητή & Ψυχογιουπούλου, 2011· Ρουσομάνης, 2009· Ψυχογιουπούλου & Σόλαρης, 2005) έδειξαν ότι η υποβοήθηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας από τη βιβλιοθήκη έχει αξιοσημείωτα οφέλη και για τους μαθητές. Καταρχήν, στο χώρο της βιβλιοθήκης εξοικειώνονται με πολλές και οργανωμένες πληροφορίες, αλλά και με τον ίδιο τον χώρο, όπου μπορούν να βρουν, εκτός από βιβλία, περιοδικά, CDs, βίντεο, υπολογιστές, εργαλεία χρήσιμα για την αναζήτηση της πληροφορίας. Επίσης, μαθαίνουν τις αρχές της πληροφοριακής οργάνωσης που χρησιμοποιεί η σχολική βιβλιοθήκη, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούν τα ταξινομικά συστήματα για τη διευκόλυνσή τους. Επιπροσθέτως, εξοικειώνονται με διαφορετικές πηγές πληροφόρησης και εξασκούνται στο να τις χρησιμοποιούν επιλεκτικά. Επιπλέον, λαμβάνουν την καθοδήγηση που χρειάζονται από τον εκπαιδευτικό, ώστε να οδηγηθούν μόνοι τους στον εντοπισμό του απαιτούμενου υλικού. Γίνονται επιλεκτικοί και κριτικοί αναγνώστες (Frantsi, Kolu & Salminen, 2002) και διαμορφώνουν αυτόβουλα, μέσα από πολύπλευρες πηγές, τις γνώσεις και τις στάσεις τους για ποικίλα επιστημονικά και κοινωνικά ζητήματα. Η πιο σημαντική όμως λειτουργία της σχολικής βιβλιοθήκης είναι η αποτελεσματική ανάκτηση της πληροφορίας, κατά την οποία οι μαθητές «μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν» (“learn how to learn”), δηλαδή πώς να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία των πληροφοριακών συστημάτων και πώς να προσεγγίζουν την πολυπλοκότητα και την αναγκαιότητα της πληροφορίας (Δαρδανός, 2005· Doyle, 1994).

6. Εκπαιδευτικά αποτελέσματα

Με τη χρήση της βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία οι μαθητές μετατρέπονται σε ερευνητές της πληροφορίας και παραγωγούς γνώσης. Ποικίλες έρευνες έχουν τονίσει τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα από την ενσωμάτωση της βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία (Francis, Lance & Lietzau, 2010· Moskina, 2013· Varlejs, Stec & Kwon, 2014). Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες διαμόρφωσης και διατύπωσης ερωτημάτων (questioning skills) και έτσι καθίστανται δημιουργικοί και κριτικοί αναγνώστες. Ταυτόχρονα, εκπαιδεύονται σε έναν εναλλακτικό τρόπο μάθησης, καθώς χρησιμοποιούν τη βιβλιοθήκη και τις πηγές της για να ανακτήσουν μόνοι τους την πληροφορία. Ακόμα, μ’ αυτήν τη διεργασία τους δίνεται η δυνατότητα να καλύψουν τυχόν γνωστικά κενά για το συγκεκριμένο θέμα. Επιπλέον, αναπτύσσουν και χρησιμοποιούν τις ερευνητικές τους ικανότητες αποτελεσματικά, καθώς προχωρούν σε προσεκτική επιλογή πληροφοριών, μαθαίνοντας έτσι να αναγνωρίζουν τα προβλήματα και να διατυπώνουν σχετικές ερωτήσεις προκειμένου να οδηγηθούν στη λύση τους. Τέλος, μαθαίνουν να λαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν τις πληροφορίες κριτικά, εκπαιδεύονται μεθοδικά στο να συγκρίνουν και να αντιπαραθέτουν τις κεντρικές ιδέες των θεμάτων αλλά και τις σκέψεις που γεννιούνται σε άλλα μέλη της μαθητικής κοινότητας.

7. Επίλογος - Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, η αξιοποίηση της βιβλιοθήκης διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς οι μαθητές όχι μόνο μπορούν να αποκτήσουν πληροφοριακό γραμματισμό, αλλά ταυτόχρονα να αποτελούν το κέντρο της εκπαιδευτικής πράξης. Σ’ αυτό συμβάλλει και η προσαρμογή της βιβλιοθήκης στις νέες εξελίξεις της τεχνολογίας και στις απαιτήσεις της κοινωνίας μέσω της δημιουργίας ψηφιακών βιβλιοθηκών. Έτσι, στο σύγχρονο σχολείο οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί παύουν να είναι παγιδευμένοι στη δικτατορία του ενός και μοναδικού σχολικού εγχειριδίου, ενώ δημιουργείται παιδαγωγική ατμόσφαιρα που εξασφαλίζει αυτενέργεια και ελευθερία στη δράση του μαθητή· παράλληλα, καλλιεργούνται οι ικανότητές του για δημιουργική σκέψη και πράξη. Πολλοί εκπαιδευτικοί έχουν κατανοήσει την αξία της χρήσης των βιβλιοθηκών στη δημιουργική εκπαιδευτική διαδικασία και οραματίζονται οργανωμένες σχολικές βιβλιοθήκες με καταρτισμένους βιβλιοθηκονόμους, με διάφορες συλλογές και φιλόξενους χώρους (Αρβανίτη, Κυρίδης, Ντίνας & Σουλιάτης, 2003). Οι βιβλιοθήκες συνεχίζουν να λειτουργούν διατηρώντας την αρμονική συνύπαρξη μεταξύ παραδοσιακών και ηλεκτρονικών μέσων και υπηρεσιών (Μπρίντζη, 2006), γιατί η γνώση είναι απαραίτητο να προσεγγίζεται διαθεματικά και αυτό απαιτεί χρήση βιβλίων ως πηγή αναζήτησης της πληροφορίας. Θεμελιώδης

άλλωστε λειτουργία της βιβλιοθήκης είναι να μεταφέρει στους μαθητές την αξία της μελέτης και την απρόσκοπτη ανάπτυξη του κριτικού πνεύματος, μέσω της διάθεσης πληροφοριακού υλικού και δημιουργίας κινήτρων για αναζήτηση πληροφοριών σε σχέση με τα σχολικά διδασκόμενα μαθήματα.

8. Διδακτικό Σενάριο

Στο ακόλουθο διδακτικό σενάριο θα ακολουθηθεί το πρότυπο πληροφοριακής παιδείας ANZIIL, καθώς αυτό τονίζει τη σπουδαιότητα της πληροφοριακής παιδείας και αφορά σε δεξιότητες που περιλαμβάνουν την αντιμετώπιση προβλημάτων, τη συνεργατική μάθηση, την κριτική σκέψη, την αναζήτηση και τεχνολογική ευχέρεια της πληροφορίας, καθώς και την ορθή της χρήση. Το παιδαγωγικό μοντέλο που επιλέχθηκε, και στο οποίο βασίστηκε ο σχεδιασμός του παρακάτω διδακτικού σεναρίου, είναι αυτό του κονστρουκτιβισμού, γιατί σ' αυτό ο μαθητής αποτελεί το κέντρο της διδασκαλίας, επεξεργάζεται τις νέες πληροφορίες και ενεργοποιείται μέσα από την προώθηση της συνεργατικής μάθησης.

8.1. Γενικά στοιχεία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ενδεικτικός απαιτούμενος χρόνος: δύο συνεχόμενες διδακτικές ώρες

Μάθημα: Ιστορία Γενικής Παιδείας

Τίτλος μαθήματος: Ο Εμφύλιος Πόλεμος στην Ελλάδα

Γενικοί σκοποί

Οι μαθητές να:

- αντιληφθούν τις πολλαπλές διαστάσεις (πολιτικές, ηθικές, κοινωνικές) του «Ψυχρού Πολέμου» σε σχέση με τη δημιουργία δύο Συνασπισμών,
- κατανοήσουν τις συνθήκες κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

8.2. Ειδικό στόχοι

Οι μαθητές να:

- αντιμετωπίζουν κριτικά τις κατάλληλες πληροφορίες,
- καλλιεργούν πνεύμα ομαδικότητας και εμπλέκονται ενεργητικά στη διαδικασία της μάθησης ως μέλη της σχολική τάξης,
- γνωρίζουν τους τομείς που καλύπτει η βιβλιοθήκη και εξασκούνται για να χρησιμοποιούν τον κατάλογο, τα ράφια και τα σύγχρονα μέσα πληροφόρησης μέσω του ηλεκτρονικού καταλόγου.

8.3. Μέσα διδασκαλίας – Διδακτικό υλικό

8.3.1. Διδακτικό Εγχειρίδιο

8.3.2. Σχολική βιβλιοθήκη

www.sinxronos.blogspot.gr/2012/08/25-1922-1947.html

www.epset.gr/el/Digital-Content/Digital-Libraries

Βακαλόπουλος, Α. Ε., (2002). Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985. Εκδόσεις: Βάνιας.

8.3.3. Διαδικτυακό υλικό – ηλεκτρονικές διευθύνσεις

Πηγή 1: <http://www.youtube.com/watch?v=jtq6XnOtlul>

Πηγή 2: <http://efimeris.nlg.gr/ns/main.html>

8.4. Πορεία διδασκαλίας του μαθήματος

1^ο Στάδιο: προεργασία από διδάσκοντες

Να αναζητήσουν, να αξιολογήσουν και να επιλέξουν τις κατάλληλες πηγές που μπορούν να αξιοποιήσουν στη διδασκαλία τους. Να έχουν οργανώσει το υλικό έτσι ώστε να υπάρχει κριτική προσέγγιση στη διδακτική ενότητα, με έμφαση στην κατανόηση των δομικών ιστορικών εννοιών και στη χρήση της βιβλιοθήκης.

2^ο Στάδιο: διεξαγωγή της διδασκαλίας

1^ο Βήμα: Οι μαθητές, αρχικά, ατομικά, θα παρατηρήσουν προσεκτικά το παρεχόμενο υλικό (γραφτές, οπτικές πηγές, ηλεκτρονικοί ιστότοποι).

2^ο Βήμα: Ο εκπαιδευτικός θα οργανώσει τους μαθητές σε ομάδες των 2-3 ατόμων, για να συζητήσουν το παρεχόμενο υλικό ανταλλάσσοντας απόψεις. Θα τους προτρέψει να ακολουθήσουν μια στρατηγική έρευνας κατά την οποία πρώτα θα προσδιορίσουν το αντικείμενο της έρευνάς τους, έπειτα θα δημιουργήσουν λίστα με λέξεις ή φράσεις που το περιγράφουν και, τέλος, θα γίνει σύνδεση των λέξεων ή των φράσεων με λογικούς τελεστές Boolean. Κατόπιν, θα τους δώσει ένα φύλλο εργασίας, που θα το συμπληρώσουν σε συνεργασία με την ομάδα τους και θα συζητήσουν τις απόψεις τους στην τάξη.

3^ο Βήμα: Ο εκπαιδευτικός θα ζητήσει από τους μαθητές να:

- αξιολογήσουν τις παρεχόμενες πηγές για να διαπιστώσουν εάν είναι αληθείς ή κίβδηλες, (να έρθουν αντιμέτωποι με τις μικροθεωρίες τους και τις πληροφορίες που έχουν διασωθεί από την προφορική ιστορία,
- αναζητήσουν πρόσθετο υλικό στη σχολική βιβλιοθήκη προκειμένου να μάθουν να εργάζονται συνεργατικά, αντιλαμβανόμενοι την αξία της κριτικής σκέψης στον τρόπο πρόσληψης της πληροφορίας και αξιολόγησής της.

8.5. Φύλλο Εργασίας

1. Πώς αντιλαμβάνεστε τα ενδεικτικά πρωτοσέλιδα που παρατίθενται (βλ. Εικόνα 1); Να τα συγκρίνετε, εν συνεχεία να χρησιμοποιήσετε την ψηφιακή βιβλιοθήκη (βλ. Πηγή 1) και να εντοπίσετε δύο αντίστοιχα αντικρουόμενα πρωτοσέλιδα σε εφημερίδες της εποχής του Εμφυλίου Πολέμου. Τέλος, να αναζητήσετε στα αρχεία της βιβλιοθήκης, είτε της σχολικής είτε της τοπικής, πρωτοσέλιδα και άλλων εφημερίδων και να συγκρίνετε την παρουσίαση των γεγονότων.
2. Η φρικαλεότητα του πολέμου, η βαρβαρότητα, οι τεράστιες υλικές ζημιές αποτυπώνονται μέσα από τα μάτια των κατοίκων. Να αναλύσετε τις επιπτώσεις του πολέμου από άποψη ανθρωπιστική και να τονίσετε τις συνέπειές του για την ανθρωπότητα (βλ. Εικόνα 2).
3. Να αναλύσετε τις αντικρουόμενες παραστατικές πηγές (βλ. Εικόνα 3) και μέσα από την αναζήτηση, την επιλογή και την κριτική άσκηση από το βιβλιογραφικό υλικό της σχολικής βιβλιοθήκης, να παρουσιάσετε εικόνες σχετικές με το ιστορικό γεγονός και να αξιολογήσετε το εάν υπηρετείται η αρχή της πολυπρισματικότητας.
4. Να εντάξετε τις γελοιογραφίες (βλ. Εικόνες 4 και 5) στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής. Να προσδιορίσετε το μήνυμα των σκίτσων και την πρόθεση του σκιτσογράφου. Διασταυρώστε το περιεχόμενό τους με άλλες πηγές και παρουσιάστε τα συμπεράσματά σας.
5. Ο Ν. Εγγονόπουλος γράφει το ποίημά του το 1948, έτος που ο εμφύλιος βρίσκεται στο κορύφωμά του. Να σχολιάσετε πώς αποτυπώνεται στον ποιητικό/αντιποιητικό λόγο του Εγγονόπουλου η φρικαλεότητα του εμφυλίου πολέμου. Ο Μ. Αναγνωστάκης περιγράφει το μεταπολεμικό τοπίο στην Ελλάδα. Αναλύστε τις υλικές και ηθικές επιπτώσεις του πολέμου που έθρεψε μια παρασιτική κοινωνία (βλ. Εικόνα 6).
6. Να συγκρίνετε την ιστοριογραφική αναπαράσταση του σχολικού εγχειριδίου (σελ. 142-145) με το ντοκιμαντέρ (βλ. Πηγή 2). Τι επίδραση ασκεί σε εσάς η προβολή του; Πώς αντιλαμβάνεστε μέσα από αυτή την προβολή την έννοια της ιστορικής ενσυναίσθησης (empathy);
7. Με βάση το αφηγηματικό μέρος του διδακτικού εγχειριδίου (βλ. Εικόνα 7) εξηγήστε την έννοια της ιστορικής αιτιότητας (causation) και του αποτελέσματος (result). Θεωρείτε πως είναι επαρκής η χρήση μόνο αυτής της πηγής; Για πρόσθετο υλικό ανατρέξτε στη σχολική βιβλιοθήκη.
8. Η παρακάτω δραστηριότητα είναι ομαδική και αναφέρεται στον Εμφύλιο Πόλεμο και στη χρήση πηγών από την Κεντρική Βιβλιοθήκη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου: να επιλέξετε τις πηγές εκείνες που κρίνετε πως αποτυπώνουν καλύτερα:
  - α) την έννοια της ιστορικής σημασίας (historical significance) που στηρίζεται σε δύο άξονες: στην αξία της αλλαγής (κατά πόσο το γεγονός/η εξέλιξη έχει βαθιές συνέπειες) και στη σημασία της αποκάλυψης (εάν το γεγονός/η εξέλιξη ρίχνει φως στην προβολή των κεφαλαίων της ιστορίας, που ήταν σπουδαία κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, μέσα από τη συλλογική μνήμη),
  - β) τη χρήση πρωτογενών πηγών (primary source evidence), και την ένταξή τους στο γενικό πλαίσιο, καθώς και την ερμηνεία τους,

γ) τις ιστορικές απόψεις που προσεγγίζουν την ιστορική προοπτική (taking historical perspective) αποφεύγοντας τον «παροντισμό» και εξετάζοντας πρόσωπα και γεγονότα του παρελθόντος, δ) την ηθική διάσταση στην Ιστορία (moral dimension in history), διαπιστώνοντας ότι όλες οι σημαντικές ιστορικές αφηγήσεις περιλαμβάνουν σιωπηρή ή σαφή ηθική κρίση.

9. Πηγές

Όλοι σήμερα στις 11 στο συλλαλητήριο του ΕΑΜ στο Σύνταγμα
Κάτω η Κυβέρνηση του έμφυλιου πολέμου!
Έμπρός για Κυβέρνηση ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ Έθνικής Ένότητας!

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΙ ΟΔΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΕΓΣΘΗΤΕ!

ΑΘΗΝΑ ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1944

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΕΚΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΔΟΣ

Ο ΤΡΑΓΙΚΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Με την άσχετη με τη φύση των πραγμάτων, άσχετη με την ιστορία και την πολιτική κατάσταση της χώρας, η κυβέρνηση του ΕΑΜ, η κυβέρνηση της 11ης Σεπτεμβρίου, η κυβέρνηση που έφερε στην Ελλάδα τον εμφύλιο πόλεμο, η κυβέρνηση που έφερε στην Ελλάδα τον εμφύλιο πόλεμο, η κυβέρνηση που έφερε στην Ελλάδα τον εμφύλιο πόλεμο...

ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1944

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΓΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΓΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑ

Οφείλει λοιπόν ημετέροισι να έχει περισσότερο ενδιαφέρον...

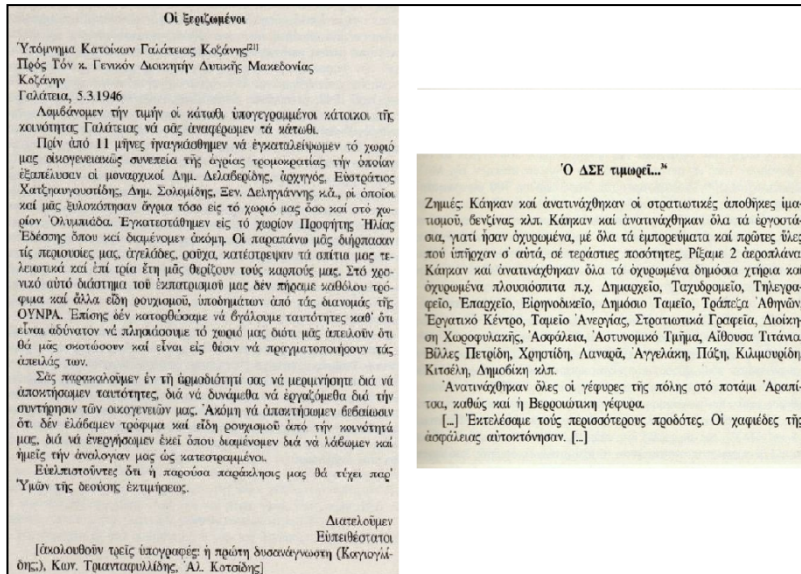
ΣΗΜΕΡΟΝ ΦΘΑΝΕΙ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ
ΝΗΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗΝ
Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΘΑ ΕΚΦΩΝΗΣ ΛΟΓΟΝ

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Το τελεσίδικον πρόγραμμα της τελετής...

Εικόνα 1. Πρωτοσέλιδα Εφημερίδων 1944

Εικόνα 2. Αποσπάσματα από το βιβλίο του Γιώργου Μαργαρίτη: «Ιστορία του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου 1946-1949», Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2001

Εικόνα 3. Αφίσες για το Δημοψήφισμα του 1946

Εικόνα 4. Γελοιογραφία του 1948 (Χιουμοριστική Εφημερίδα «Λαχανίδα»)

Εικόνα 5. Γελοιογραφία του 1949 (Εφημερίδα «Εθνικός Κήρυξ»)

<p>Νίκος Εγγονόπουλος, Ποίηση 1948</p> <p>τούτη η εποχή του εμφυλίου σπαραγμού δεν είναι εποχή για ποίηση κι' <i>άλλα</i> παρόμοια : σαν πάει κάτι να γραφή είναι ως αν να γράφονταν από την <i>άλλη</i> μεριά αγγελητριών θανάτου</p> <p>γι' αυτό και τα ποιήματά μου είν' τόσο πικραμένα (και τότε - <i>άλλωστε</i> - δεν είσαν:) κι' είναι - προ πάντων - και τόσο λίγα</p> <p>(από τα Ποιήματα, Β', Ίκαρος 1977)</p>	<p>Μανόλης Αναγνωστάκης, Στον Νίκο Εγγονόπουλο, 1949</p> <p>Φύλοι Που φεύγουν Που χάνονται μια μέρα Φωνές Τη νύχτα Μακρινές φωνές Μάνας τρελής στους έρημους δρόμους Κλάμα παιδιού χωρίς απάντηση Ερείπια Σαν τρυπημένες σάπιες σημαίες</p> <p>Εφιάλτες, Στα σιδερένια κρεβάτια Όταν το φως λιγοστεύει Τα ξημερώματα. (Μα ποιος με πόνο θα μιλήσει για όλα αυτά;)</p> <p>(Παρενθέσεις 1949)</p>
--	---

Εικόνα 6. Ποιήματα σχετικά με τον Εμφύλιο Πόλεμο: Νίκος Εγγονόπουλος, Ποίηση 1948 και Μανόλης Αναγνωστάκης Στον Νίκο Εγγονόπουλο 1949

<p>Το 1946 άρχισε ο ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος. Οι Δυτικοί φοβήθηκαν ότι σε περίπτωση νίκης των κομμουνιστικών δυνάμεων στην Ελλάδα η ΕΣΣΔ θα αποκτούσε έξοδο στη Μεσόγειο. Τον Φεβρουάριο του 1947 διαφάνηκε ότι η Βρετανία δεν μπορούσε πλέον να συνεχίσει τη βοήθεια προς τη φιλοδυτική ελληνική κυβέρνηση. Ο Αμερικανός πρόεδρος Χάρυ Τρούμαν εξήγγειλε το λεγόμενο Δόγμα Τρούμαν (12 Μαρτίου 1947), βάσει του οποίου η αμερικανική κυβέρνηση προσέφερε σημαντική οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στην Ελλάδα και στην Τουρκία, ώστε να «αντισταθούν στον κομμουνισμό». Η βοήθεια αυτή έπαιξε σημαντικό ρόλο στη νίκη των φιλοδυτικών κυβερνητικών δυνάμεων στον ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο, αν και συνοδεύτηκε από τη διείσδυση Αμερικανών συμβούλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Αθήνα και έτσι προκάλεσε εξάρτηση της Ελλάδας από τις ΗΠΑ.</p> <p>Ο ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος. Η Ελλάδα, που γνώρισε τον Εμφύλιο Πόλεμο το 1946-1949, υπήρξε το πρώτο πεδίο ένοπλης αντιπαράθεσης του Ψυχρού Πολέμου. Κατά τον Εμφύλιο Πόλεμο συγκρούστηκαν από τη μία πλευρά οι φιλοδυτικές δυνάμεις του Κέντρου και της Δεξιάς (κύριοι εκπρόσωποί τους ήταν το <i>Κόμμα των Φιλελευθέρων</i> και το <i>Λαϊκό Κόμμα</i> αντίστοιχα), με ένοπλη δύναμη τον Εθνικό Στρατό, και από την άλλη οι δυνάμεις του <i>Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας</i> (ΚΚΕ), με ένοπλη δύναμη τον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας (ΔΣΕ). Το ΚΚΕ τέθηκε εκτός νόμου τον Δεκέμβριο του 1947 και παρέμεινε στην παρανομία έως το 1974. Ο Εμφύλιος Πόλεμος τελείωσε το καλοκαίρι του 1949 με νίκη των φιλοδυτικών δυνάμεων. Η τραγική εμπειρία του εμφυλίου σπαραγμού ήλθε μετά τις τρομερές δοκιμασίες του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, προκάλεσε νέο μεγάλο αριθμό θυμάτων και επέτεινε τα προβλήματα της ανασυγκρότησης, καθώς οι καταστροφές συνεχίστηκαν και στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1940. Επιπλέον, η εμφύλια σύγκρουση διέφευσε με τρόπο επώδυνο τις προσδοκίες για κοινωνική απελευθέρωση και κοινωνική δικαιοσύνη, που είχαν επαγγελθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου όλες ανεξαιρέτως οι αντιστασιακές οργανώσεις, δεξιές και αριστερές. Τέλος, ίσως το σημαντικότερο, ο Εμφύλιος Πόλεμος προκάλεσε βαθιά ψυχολογικά τραύματα στην ελληνική κοινωνία, τα οποία χρειάστηκαν πολλά χρόνια για να επουλωθούν.</p>

Εικόνα 7. Αποσπάσματα από το αφηγηματικό μέρος του διδακτικού εγχειριδίου που αναφέρονται στον Εμφύλιο Πόλεμο

10. Βιβλιογραφικές αναφορές

10.1. Ξενόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές

- Abdullah, A. & Zainab A. N. (2007). Are Malaysian students ready to be authors of digital contents? A case study of digital library stakeholders' readiness. *Journal of Education Media & Library Sciences*, 45(1), 55-73.
- American Library Association, (1989), *Presidential Committee on Information Literacy: Final Report*: Washington, D.C. Ανακτήθηκε 15 Οκτωβρίου, 2014, από <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>
- Arahova, A. & Kapidakis, S. (n.d). *Empowering our libraries, empowering our education system: Using research results to shape policies that optimize the utility of school libraries*. Ανακτήθηκε 29 Μαΐου, 2014, από http://www.ionio.gr/~sarantos/repository/c30C-IFLA_Oslo_School_Section.pdf
- Arms, W. Y. (2000). *Digital Libraries*. Cambridge, MA: The MIT Press. Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου, 2014, από <http://www.cs.cornell.edu/wya/diglib/MS1999/index.html>
- Boelens, H. (2012). *What is a school library?: International Guidelines*. Ανακτήθηκε 27 Μαΐου, 2014, από <http://www.iasl-online.org/files/sig-research-school-library-august2012.pdf>
- Bruce, C. (2004). Information literacy as a catalyst for educational change. A background paper. In P.A. Danaher (Ed.), *Proceedings of the 3rd International Lifelong Learning Conference, 13-16 June 2004* (pp. 8-19). Queensland: QUT.
- Bundy, A. (2002). Essential connections: school and public libraries for lifelong learning. *The Australian Library Journal*, 51(1), 47-70. doi: 10.1080/00049670.2002.10755976
- Campello, B. & Abreu, V. L. (2005). Information Literacy and the Education of School Librarians. *School Libraries Worldwide*, 11(1), 37-52.
- Chandler, G. (1965). *Libraries in the Modern World*. London: Pergamon Press.
- Doyle, C.S. (1994). *Information literacy in an information society: A concept for the information age*. New York: Diane Publishing.
- Eisenberg, M. & Berkowitz, R. (1999). *Teaching information & technology skills: The Big 6 in elementary schools*. Worthington, OH: Linworth Publishing.
- Ercegovac, Z. (2012). Digital Image Tagging: A case study with Seventh Grade Students. *School Libraries Worldwide*, 18(1), 97-110.
- Fox, E. A. (Ed.) (1993). *Sourcebook on Digital Libraries: Report for the National Science Foundation, TR-93-35*. Blacksburg, VA: Dept. of Computer Science, Virginia Tech. Ανακτήθηκε 10 Σεπτεμβρίου, 2014, από <http://fox.cs.vt.edu/DLSB.html>
- Francis, B. H., & Lance, K. C., & Lietzau, Z. (2010). *School librarians continue to help students achieve standards: The Third Colorado Study (2010)*. Denver, CO: Colorado State Library, Library Research Service. Ανακτήθηκε 2 Σεπτεμβρίου, 2014, από <http://www.LRS.org>.
- Frantsi, H., Kolu, K. & Salminen, S. (2002). *A good school library*. Finland: The School Library Association in Finland, The Finnish National Board of Education. Ανακτήθηκε 29 Μαΐου, 2014, από http://www.oph.fi/download/47629_good_school_library.pdf
- Hyldegard, J. (2011). Between myth and reality-an exploratory study of Secondary school pupils' information behavior, *Creating Knowledge*, 3(1), 1-14.
- Lesk, M. E. (1997). *Practical digital libraries: books, bytes, and bucks*. San Francisco: Morgan Kaufman.
- Marcoux, B. (1999). Developing the national information literacy standards for student learning. *NASSP Bulletin*, 83(605), 13-19. doi: 10.1177/019263659908360503
- Mills, L. A., Knezek, G. A. & Wakefield J. S. (2013). Understanding information seeking behavior in technology pervasive learning environments of the 21st century. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 12(4), 200-208.

- Moskina, V. (2013). Information seeking behavior of national minorities' secondary school students for scientific research purposes. *IFLA WLIC 2013 - Singapore - Future Libraries: Infinite Possibilities*. Ανακτήθηκε 10 Σεπτεμβρίου, 2014, από <http://library.ifla.org/69/1/101-moskina-en.pdf>
- Pickering-Thomas, N., Crow, S.R. & Franklin, L.L. (2011). *Information literacy and information skills instruction. Applying research to practice in the 21st century school library*. California, U.S.A: ABC-CLIO, LLC.
- School Libraries. Making a Difference. (n.d.). Ανακτήθηκε 26 Μαΐου, 2014, από http://www.schoollibrariesadvocacy.org.uk/toolkit/making_a_difference.pdf
- School Library Manifesto. (1999). Ανακτήθηκε 21 Μαΐου, 2014, από <http://www.ifla.org/publications/iflaunesco-school-library-manifesto-1999>
- The school library and learning in the information landscape: guidelines for New Zealand schools. Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου, 2014, από <http://schools.natlib.govt.nz/school-libraries/library-management/school-library-and-learning-information-landscape>
- Varlejs, J. & Stec, E. & Kwon, H. (2014). Factors affecting students' information literacy as they transition from High School to College. *Research Journal of American Association of School Librarians*, 17, 1-26). Ανακτήθηκε 17 Οκτωβρίου, 2014, από <http://www.ala.org/aasl/slr/volume17/varlejs-stec-kwon>
- Waters, D. J. (1998). What are digital libraries? *Council on Library and Information Resources*, 4. Ανακτήθηκε 29 Μαΐου, 2014, από <http://www.clir.org/pubs/issues/issues04.html#dlf>
- White, B. (2012). Guaranteeing access to knowledge: The role of libraries. *WIPO Magazine*, 4. Ανακτήθηκε 29 Μαΐου, 2014, από http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/04/article_0004.html

10.2. Ελληνόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές

- Αναστασιάδου, Α., Δημοπούλου, Ι. & Στούμπη, Α. (2007). Η Πληροφοριακή Παιδεία στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Σύντομη επισκόπηση και προτάσεις. *4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, 4-6 Μαΐου 2007*. Ανακτήθηκε 7 Ιουνίου, 2014, από <http://www2.e-yliko.gr/htmls/arctles/pliroforiakipaideia.doc>
- Ανδρέου, Α. (2005). Ηλεκτρονικές Πηγές Πληροφόρησης και Βιβλιοθήκες: Εκπαίδευση και Αξιολόγηση. Στο Χ. Παπατσικουράκης & Σίτας, Α. (Επιμ.), *Από τη Βιβλιοθηκονομία στην Επιστήμη της Πληροφόρησης: μελέτες προς τιμήν του Γ. Μ. Κακούρη* (σσ.103-172). Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός. Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου, 2014, από <http://eprints.rclis.org/7390/1/kakouris.pdf>
- Αρβανίτη, Ι., Κυρίδης, Α., Ντίνας, Κ. & Σουλιώτης, Μ. (2003). Οι εκπαιδευτικοί του Δημοτικού Σχολείου οραματίζουν την ιδανική σχολική βιβλιοθήκη. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 128, 153-162. Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου, 2014, από http://www.nured.uowm.gr/dinas/Oi_ekpaideutikoi_..._oramatzontai_ten_idanike_scholike_bibliotheke_files/B.1.b.24.pdf
- Δαρδανός, Γ. (Επιμ.), (2005). *Οι παπαγάλοι δεν διαβάζουν βιβλία. Κείμενα πολιτικής βιβλίου*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ζαρβαλά, Χ. (2006). Η Πληροφοριακή Παιδεία στο Σύγχρονο Ελληνικό Σχολείο. *1ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο. Το Ελληνικό Σχολείο και οι προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας*. Ανακτήθηκε 15 Σεπτεμβρίου, 2014, από <http://www.epirus.sch.gr/educonf-1/zarvala.pdf>
- Ζάχος, Γ. (1999). *Ο ρόλος της Βιβλιοθήκης στο Σύγχρονο σχολείο*. Ανακτήθηκε 3 Ιουνίου, 2014, από <http://www.gzachos.gr/scientific-career/publications-of-george-zachos/149-logo-editing.html>
- Κατσιρίκου, Α. & Μελετιού, Α. (1997). Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες στην υπηρεσία του χρήστη. Στο *Πρακτικά 6^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Οι ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και η πρόκληση του εκσυγχρονισμού, 5-7 Νοεμβρίου 1997* (σσ. 199-203). Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου, 2014, από <http://eprints.rclis.org/9825/1/6psab022.pdf>
- Κωστάκη, Α. (2001). Πληροφοριακός Γραμματισμός: Δημιουργώντας Αυτόνομους και Κριτικούς Διαχειριστές της Πληροφόρησης για τον 21^ο αιώνα. Στο *Πρακτικά 10ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Το Μάνατζμεντ στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, 15-17 Οκτωβρίου 2001* (σσ.186-197). Ανακτήθηκε 21 Οκτωβρίου, 2014, από <http://archive-gr.com/page/1323144/2013-02-05/http://www.lib.uom.gr/palc10/greek/message.html>

- Μπουλούμπασης, Χ. (2010). Ο ρόλος της σχολικής βιβλιοθήκης στην καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας των μαθητών. *Επιστημονικό Βήμα*, 12, 37-48. Ανακτήθηκε 17 Σεπτεμβρίου, 2014, από http://www.syllogosperekklis.gr/ep_bima/epistimoniko_bima_12/
- Μπρίντεζη, Χ. (2006). Οι βιβλιοθήκες χθες, σήμερα και αύριο. Επιστημονική ημερίδα από τη βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου αφιερωμένη στους φίλους του βιβλίου και των βιβλιοθηκών. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 146, 199-202.
- Νικητάκη, Ε. & Ψυχογιουπούλου, Π. (2011). Δια Σχολικής Βιβλιοθήκης: «Μάθημα Λεξικογραφίας...». *Πρακτικά 6^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, 6-7 Μαΐου 2011*. Ανακτήθηκε 7 Σεπτεμβρίου, 2014, από http://www.epyna.eu/agialama/synedrio_syros_6/eishghseis/filologika/225-Psychogyiopoulos.pdf
- Ρουσομάνης, Κ. (2009). Ασφαλής χρήση του Διαδικτύου: Διδασκαλία στο χώρο της Σχολικής Βιβλιοθήκης. *5ο Πανελλήνιο Συνέδριο των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, 8-10 Μαΐου 2009*. Ανακτήθηκε 7 Ιουνίου, 2014, από http://epyna.eu/agialama/synedrio_syros_5/eisigiseis/777_rousomanis_c.doc
- Σιώκη, Κ. (2002). Στο *Πρακτικά 11ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες Ανοικτής και Συνεχούς Πρόσβασης, 6-8 Νοεμβρίου 2002*.
- Σταύρου, Κ. (2001). Σχολικές Βιβλιοθήκες: Το Ελληνικό Σχολείο μπορεί να βρει το σύγχρονο βηματισμό του. *Νέα Παιδεία*, 98, 138-152.
- Τσιμπόγλου, Φ. & Παπαθεοδώρου, Χ. (2000). Η ενσωμάτωση των υπηρεσιών Βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αντικειμενικοί παράγοντες, υποκειμενικές προϋποθέσεις και πεδία εφαρμογής. Στο *9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Σύνδεση Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με την εκπαιδευτική διαδικασία, 18-20 Δεκεμβρίου 2000* (σσ. 15-23). Ανακτήθηκε 7 Ιουνίου, 2014, από http://eprints.rclis.org/7133/1/tsimpoglou_9_psab_papatheodorou.pdf
- Ψυχογιουπούλου, Π. & Σόλαρης, Ι. (2005). Σχολική Βιβλιοθήκη: Γνωριμία με τη Μαρία Πολυδούρη. Στο *3ο Πανελλήνιο Συνέδριο των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ, 2002* (σσ. 126-134). Ανακτήθηκε 7 Σεπτεμβρίου, 2014, από <http://www.etpe.eu/custom/pdf/etpe881.pdf>

Ελένη Χ. Καραμανώλη

Η Ελένη Καραμανώλη είναι φιλόλογος. Έλαβε το πτυχίο της από το τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Υπήρξε υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος με ειδίκευση στη Φιλοσοφία της Γλώσσας του τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με βαθμό «άριστα» και επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Αυγελή. Είναι υποψήφια διδάκτορας του τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, του τομέα Παιδαγωγικής του ΑΠΘ, με ειδίκευση στη διδακτική μεθοδολογία της Ιστορίας στην εκπαίδευση, με επιβλέποντα καθηγητή τον Δημήτρη Μαυροσκούφη. Έχει εργαστεί ως φιλόλογος σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην επιστημολογία της Ιστορίας, στη διδακτική της Ιστορίας, στον γραμματισμό, στην ιστορία της εκπαίδευσης. Έχει δημοσιεύσει εργασίες της σε πρακτικά συνεδρίων και επιστημονικά περιοδικά.